

vasrácsai útját állják. A kor könyörtelenül utána megy minden rejtek-helyére. Napi eseményeken és tüneteken keresztül jelez — sokszor — maradandóbb és bonyolultabb dolgokat.“ Ez álláspont igazsága alig kétségbevonható, boldog író, aki felfedezte magában a közösséggel őt egybekötő kapcsolatot. És e felismert kapcsolatokon túl rájött, hogy alig koronázhatja siker elvonulását az élettől, hisz akárhová tekint, félreérthetetlen szimbólumai tűnnek elé a valódi értelmét már kendőzni sem képes világnak. Valóban, ma már a valóság erejével ható szimbólumokban nem szűkölködik e világ, akárhová is néz az ember, a napi eseményeken és tüneteken át jelzi a legbonyolultabb dolgokat. E szemléletnek megfelelően Bálint György látszólag jelentéktelen dolgokon keresztül mutatja be a világot. Ha az emberi becstelenségről ír, kell-e nagyszerűbb eset, mint a békés cirkuszi elefántot paprikásszalonnával tápláló éices artista esete, hogy kissé megbolygassa az olvasó napjaink emberének derekasságába vetett hitét. Pár oldallal tovább egy siró emberről ír, aki a Visegrádi uccában ül a kapu alatt és felveti a kérdést, miért sirhat a negyvenéves, munkáskülső ember egy forgalmas ucca kapualjában délután. Folytathatnánk tovább, egyenként részletezve Bálint kikerekített kis töredékeit, amelyek átítatódta a legkorszerűbb humanizmus meleg és éltető, a szegényekkel, kiszolgáltatott emberekkel és állatokkal közösséget vállaló szolidaritástól. Ebben a világban dalokat is énekelnek, de még milyen dalokat! Egy oldalon Bálint népszerű szanzonekból állít össze egy illatos csokrocskát, jellemzőt nem csupán a dalnokokra, de arra a világra is, amelyben e dalok hallhatók. Ez az a világ, amely más képet nyer, ha számárfogatról és ismét más képet, ha drapériákkal diszitett dobogóról szemléli az ember. Bálint otthonosan mozog ebben a világban, legalább is otthonos biztonsággal, a kritikus részrehajlatlan utálkozásával. Dolgozatának kereteit messze túlhaladó igényességgel közelíti meg az eseményeket, amik sokszor nem jelentősebbek, mint egy személyes élmény, vagy egy kiemelt napihir. Stílusa elasztikus, a témához előnyösen illeszkedő és jellegzetesen egyéni, telítve bájjal, fordulatos könnyedséggel, közvetlenséggel, derűvel, lendülettel, folytonosan emelkedő stílus ez, amely képes arra, hogy a felvetett kérdésekre megadja a választ. A választ, amely e világ kérdéseire sohasem lehet más, mint elutasító és határozottságában felháborodottsággal teli. Örömmel üdvözljük tehát Bálint Györgyöt megritkult sorainkban, megérkezése mindenki számára, aki kontaktusban él az emberiség tépelődő kérdéseivel, igazolást jelent. Mert a hang, ami támadni tud a jelképekben gazdag világ ellen, méltó arra, hogy széles horizontjának birtokában tisztultabb korok, ésszerűbb eszmék és emberhez méltóbb berendezkedések kritikusa is legyen.

(Budapest)

Remenyik Zsigmond

A KÖLTŐ ÉS A VALÓSÁG. Furcsa költő ez a Remenyik Zsigmond, nem csoda ha furcsa könyvek kerülnek ki a tolla alól. Ez a *Költő és a valóság* (Pantheon, Budapest 1935.) is zavarba hozza első impresszióra az olvasót. Tótágast áll benne a szokásos és időszerű írói szabály és nehezen alakul ki az értékítélet róla. A Neue Sachlichkeithoz szokott és világos dokumentumokat kereső olvasó az első pillanatban el is utasítaná magától a fantáziának ezt a féktelen és rendszertelen tobzódását, amely egy örült bábszínházban, a józan ész határán kívül eső groteszk panoptikumban tüzi gombostűre a perui kínai rizsesgazdát, a rizshántolókat, pacalsütőket, földbérleket, vállalkozókat, lep-rások, hittérítőket és ügynököket valamilyen lidércnyomásos és perverz mocsok-kat teli meséből összeszaladt alakjait.

Csak ahogy egyre tovább lapozza az olvasó ezeket a különös oldalakat, jön rá arra, hogy nem zavar az, ami első pillanatban hatalmába kerítette, hanem nyugtalanság. Hiszen ez az örült, groteszk és abnormális perui színház maga

a valóságos, normális és józan világ. Ilyen szörnyű káoszban és valószerűtlen összefüggések között telnek el a mindennapjaink, s a félkegyelmű mezitlábos költő arra való ebben a regényben, hogy álomkóros fejének torzító tükrén keresztül világosabban domborodjék ki a valóság. Aminthogy Swift is azért küldte el Gulliverét, hol a törpék birodalmába, hol az óriások földjére, hol pedig a lovak országába, hogy az arányok szertelen növelésével, vagy mikroszkopikus kicsire zsugorításával, annál plasztikusabban domborodjék ki a meztelen valóság. És Anatole France is azért nézte néha Bergeret ur' kutyájának a szemével a világot, mert e kutya számunkra abszurd és irreális szemlélete jobban felfedte azokat a rejtett összefüggéseket, és szociális igazságtalanságokat, amelyeket az átlag normális ember, minthogy benne él és beleszokott, észre sem vesz.

Ezt műveli Remenyik Zsigmond minden írásában. Ezért korszerű ez a könyve is, minden látszólagos anakronisztikus műfajisága ellenére is. A társadalmi szatira, amelynek magyar nyelven kétségtlenül Remenyik Zsigmond mestere, a lírikus költőnek az állítólagos. Csak ha groteszk fintorba rejti fájdalmát, tudja megakadályozni, hogy lírai heve és pátosza felismerhetetlen burokba ne öntse mondanivalójának epikai magvát.

Az a költő, aki fizikailag szenved a valóságért, aki nemcsak eszével, de szívével és idegrendszerének minden sejtjével lázong és tiltakozik az igazságtalanság ellen, képtelen megmaradni nyugodt, hűvös és tárgyilagos epikai vizeken. Itt kell gyökerét és eredetét keresni annak, hogy miért nyúl Remenyik Zsigmond minden esetben a képtelen hasonlatok és abszurd szituációk szatirájához. Személyes ellágyulást és vad lázadást leplez ez a szatira és a különös izü, távoli zamatú paradoxonok mögött a világért magát felelősnek érző és a minden elnyomottal együtt szenvedő költő nehéz gyötrődése húzódik meg. Ennek a könyvnek az olvasása megköveteli az olvasótól, hogy ugyanazon a lelki mechanizmuson menjen keresztül olvasás közben, amely módon íródott a könyv. Csak így tárulnak fel előtte a szokatlan regény értékei, az a gyöngédség, amellyel a szatirába burkolt kínai kulik esett és reménytelen életét festi és az a megindulás, ahogy a halomra gyűjtött emberi szenvedést, megalázottságot, uzsorázást, rongyok, sebek és nyomortanyák büzös halmazát rajzolja. Az agyalágyult és félkegyelmű költő, aki saját ábrándvilágának a foglya, eleven szobra a szép gondolatok és a tiszta szándék tehetetlenségének és azt példázza a maga groteszk sorsával, hogy társadalmi aktivitás nélkül, nincsen változásra remény.

Lehetne szemére vetni a könyvnek, hogy sokszor tulságosan zsufoltak benne az allegoriák, túl boszorkányosan követik egymást az excentrikus paradoxonok, úgy hogy a metaforák özönében elvész az értelem, amelyre célozni akar a költő. Másutt túl egyszerű dolgokra világít rá a szatira és a hasonlatok komplikált rakétája. Ilyen jőszemű és ilyen biztos kezű író, mint Remenyik Zsigmond be kellene érje kevésbé szövevényes allegoriákkal és rá kellene világítson szatirája görbe tükrének segítségével a bonyolultabb összefüggésekre is. A könyvet magasra emeli a mindennapos könyvtermelés rengetegéből, hogy tiszta emberi dokumentum, ami egyre ritkább a könyvpiacón.

(j. f.)

NÉHANY FIATAL ERDÉLYI PRÓZAIRO jelentkezett az utóbbi időben, jobbára regénnyel, irodalmi tömörüléseken kívül s láthatóan a szélesebb tömegekhez való odafordulás igényével. Ez az igény sok mindenre kötelez. Aki ma a szélesebb erdélyi olvasótömegekhez kíván szólni komoly ügyben, nemcsak irodalmi, hanem társadalmi feladatot vállal. S ezt az írónak tudnia kell. Nemcsak, mint író áll itt szemben a közönségével, hanem, mint kortárs is az erdélyi kortársakkal. Irodalmi és kortársi feladatai áthatják egymást. Persze könnyű elsiklani előlött és valami mondvacsinált lektúrt nyújtani azon a címen, hogy: az olvasónak ma ez kell, (tegyük hozzá: a félrevezetett olvasónak!), de az igazi feladat: a legjobb kortársi kívánalmakhoz mérni munkánkat, sőt felébrésztetni a félrevezetett érdeklődésű erdélyi kortársban is a saját maga és napjaink valódi kérdései iránti érdeklődést. Bárhogy is értelmezze